

2020

Daniel Falck

PLAN FÖR PLANTERING AV TRÄD LÄNGS KYRKSUNDET.

Beskrivningsdel

Plan för plantering av träd längs Kyrksundet. Beskrivningsdel.

Innehåll

Bakgrund	1
Den aktuella situationen	
Silverpilarna	2
Strandvägen	2
Grunder för val av nya träd	4
Trädraden	4
Andra träd	4
Kyrkgropens strand – Stadshuset – Området söder om Hesburger – Runebergsparken	5
Området utmed Strandvägen mittemot Runebergsparken – Torgets omgivning – Området väster om Torgbron – Området bakom hotellet – Småbåtshamnen	6
Budget	7
Tidsplan	7
Exempel på bra blommande träd	8

Bakgrund

Skötsel av träd är ett arbete som kräver specialkunskaper, "en konst" som håller träden säkra och friska så länge som möjligt. Till exempel kan ett vårdslöst avlägsnande av en gren eller en stöt med en maskin orsaka att röttsvamp kommer in i trädet och därmed betydligt förkortar trädets livstid. Att skada ett trädets rötter försvagar trädets tillväxt, utsätter det för växtskadegörare och kan göra det farligt ostadigt. Även att utföra uppbyggnadsbeskärningar i fel tid, speciellt under tiden för rotfäste (3–5 år från planteringen) och under ungdomstiden (5–30 år), leder till att uppbyggnadsfel inte längre kan repareras och att trädets livstid förkortas med årtionden. Planerade och yrkeskunnigt utförda beskärningar i rätt tid är också kostnadseffektiva. Därför ligger vuxna stadsträds värderade styckpriser, enbart baserade på skötselkostnader, ofta på båda sidorna om 10 000 euro per träd.

Att avlägsna träd, speciellt stora sträd, förändrar stadsbilden avsevärt. Träd bidrar till att skapa olika stadsrum: de delar platserna i olika rum och speciellt planterade trädreder ger gatubilden riktning. Träd erbjuder även flera andra ekosystemtjänster vars värde bara växer då vi anpassar oss till klimatförändringen. Bland annat påverkar de mikroklimatet, förbättrar luftkvaliteten, ger skydd mot vind och sol, förminskar ansamlingen av dagvatten, erbjuder livsmiljöer för andra organismer och kan till exempel hänga ihop med viktiga händelser i en enskild människas eller till och med en hel stads liv.

Teknikerhetens parkpersonal har redan i årtal stött på utmaningar med träden i Pargas centrum, speciellt lindarna och med silverpilarna längs Kyrksundet. Delvis har detta berott på avsaknaden av planer, delvis på de knappa resurserna. Träden har inte tidigare alltid beskurits i rätt tid och/eller på rätt sätt. Lagen om underhåll och renhållning av gator och vissa allmänna områden (31.8.1978/669) förpliktar dock till att hålla parker och allmänna områden i sådant skick som områdets användningssyfte kräver, säkra och rena.

På hösten 2019 föll en av silverpilarna vid Familjehuset Ankaret av sig själv utan att det stormat. Detta träd hade underhållsbeskurits av en arborist på våren 2019 och att trädet föll kom som en överraskning. Senare, under en höststorm, brast en stor förgrening på en silverpil mitt emot Andelsbanken på Strandvägen (Strandvägen 20) så att trädet måste avlägsnas. Eftersom det fanns två silverpilar i lika dåligt skick bredvid den, avlägsnades dessa samtidigt för att minska riskerna. I stormen 17.9.2020 brast en pil bredvid pumpstationen i ändan av Runebergsgatan.

På Sundspromenaderna som ordnades år 2019 ville man få reda på hurdana önskemål stadsborna hade om utvecklingen av Kyrksundets stränder. Ett förslag var att det skulle planteras fler blommande träd på stränderna. Speciellt japanska körsbärsträd omnämndes. Önskemål om fler blommande träd har framförts tidigare och man har fått positiv respons på de som redan finns.

Av dessa orsaker behövs en plan för plantering av träd för de kommande åren. Denna plan koncentrerar sig endast på träden längs Kyrksundets stränder i centrumområdet och träden längs Strandvägen. I enlighet med grönområdenas skötselklassificering som stadsfullmäktige godkänt hör dessa områden till klass A2, enligt vilken det ska satsas mer på stadskärnans underhåll än på underhållet av områden utanför den. Egna planer utarbetas för resten av stadens trädbestånd.

Den aktuella situationen

Silverpilarna

På grund av de fallna och brustna träden beställde teknikenheten en kartläggning av silverpilarnas skick av Entti Oy på vårvintern 2020. Vi fick rapporten om kartläggningen av skicket i början av september. Entti Oy:s arborist, TRAQ-kvalificerade (ISA Tree Risk Assessment Qualified) Tomi Kivikorpi, kartlade under terrängbesök skicket på 14 silverpilar i parkområdena på Kyrksundets östra sida visuellt, med sond, med klubba och genom mikrobörning (se kompletterande material).

En del av dessa silverpilar syns för första gången på ett flygfotografi från 1945, vilket betyder att de börjar vara i 80-årsåldern. En del av träden är yngre, möjligtvis ersättande planteringar. En silverpil kan förväntas ha en livstid på 80 år.

Kivikorpi skriver generellt om träden: "Silverpilen (*Salix alba*) är ett utmanande val av träd för denna typ av parkområde. Spridning genom brustna grenar och förgreningar hör till trädslagens egenskaper, vilket betyder att den faller grenar även i gott skick. De nu bedömda trädens skick varierar mellan hjälpligt och dåligt. För deras del är grenarnas fallande och bristande svårt att förutse." Hans slutbedömning är följande: "Sammanfattningsvis rekommenderar jag att åtta pilar avlägsnas, att förgreningarna/kronorna på tre pilar beskärs och att tre pilar underhållsbeskärs normalt." Ett av träden som Kivikorpi rekommenderade att avlägsnas är trädet som brast i stormen 17.9.2020 och därför föll.

Träden som Kivikorpi rekommenderade att avlägsnas står så att de tre träden i Runebergsparken ännu kan bevaras. Träden i Runebergsparken är också skyddsbetecknade i detaljplanen. På norra sidan om Kyrkobron ända till Familjehuset Ankaret kunde endast tre utspridda träd bli kvar, men de skulle kräva stora regelbundna satsningar på underhållsbeskärning. Enligt detaljplanen borde det finnas en trädrad på denna plats.

Istället för att vi skulle försöka odla en ny trädrad av silverpilar föreslår vi att trädslaget ändras på hela sträckan så att raden löper från Kyrkobron till björkdungen vid Parkbron. Björkdungen bevaras, eftersom den precis börjar bli förtjusande parkaktig. De tre pilarna på Kyrkgropens strandområde avlägsnas. Vi föreslår att den planlagda trädraden i Runebergsparken inte planteras, eftersom den skulle täcka utsikten över själva parken från Kyrksundets motsatta strand (över bl.a. Hjärtats saga-statyn).

Strandvägen

Strandvägen kantas av både parklindor (*Tilia x vulgaris*) och skogslönnar (*Acer platanoides*). De äldsta lindarna står vid Centralparken på Strandvägens östra sida ända fram till bowlinghallen. En del av dessa har ersatts med yngre träd i något skede. Dessa är huvudsakligen i gott skick, fastän några är skadade. Underhållet av dem fokuserar på underhållsbeskärning som utförs med ungefär fem års mellanrum.

Lindallén fortsätter vid R-kiosken. Träden har planterats så att man placerat brunnsringar runt trädens baser, möjligtvis då planteringsområdet vallats in med en mur. Detta är inte bra för träden som borde få andas ända till rothalsen (där stammen och rötterna går ihop) så att rötterna får syre. I något skede har man dessutom av okänd orsak lagt stenblock mellan ringen och stammen. Då träden växer på bredden har stenarna tryckts in i stammen. Detta förkortar trädens livstid avsevärt. Träden kan

sannolikt ännu klara sig i ca 10 år, men man får förbereda sig på att de bör avlägsnas och att nya träd måste planteras istället för dem. På grund av det trånga utrymmet för rötterna finns det orsak att byta till en mindre trädart. Det lönar sig att genomföra detta när hela planteringsområdet förnyas, möjligtvis i samband med förbättringen av Strandvägen.

Tre träd i alléns planteringsområde på Spångbrons södra sida har redan fällts tidigare (åren 2009–2010). Dessa var popplar. En poppelrad har också tidigare växt i Centralparken. Planteringsområdet kräver en grundläggande förbättring och samtidigt kan man plantera nya träd där. Det grundläggande förbättringsarbetet kan genomföras i samband med förbättringen av Strandvägen.

På Strandvägens stenlagda mittfil står två relativt unga skogslönnar närmare FBK:s hus. På samma ställe står tre lönnar på parkeringsplatsens sida av Strandvägen. Dessa träd har inte tillräckligt med utrymme för rötterna att växa, utan de har sedan länge slutat växa. Vi föreslår att träden avlägsnas i samband med förbättringen av Strandvägen. Det lönar sig inte att plantera träd på området utan att bereda ett större bärande växtunderlag.

Parklindarna vid hotellet mår inte heller bra. Det är sannolikt att de inte fått tillräckligt med plats för sina rötter då gatan och parkeringsplatsen anlagts. Alla dessa träd måste avlägsnas inom några år.

I Strandvägens norra ända har skogslönnar planterats. Det finns också av dessa äldre lönnar vid stadshuset. Lönnarna vid stadshuset mår inte riktigt bra. Vid stadshusets parkeringsplats står lönnarna i en grop där dagvatten samlas och vattnet fryser under vintern. Lönnar är speciellt känsliga för stående vatten vid rötterna. En av lönnarna måste avlägsnas ännu under vintern 2020–2021. Det ser också ut som att, speciellt på Viola Renvalls parks sida, trädens rötter inte före och under planteringen skötts rätt utan att rötterna har fått gå runt i krukans. På så sätt har en rot utvecklats som då den växer på bredden kommer att strypa ihjäl trädet. Av denna orsak har en del av träden inte växt lika väl som vissa andra. Träden kan ännu leva i ca 10–15 år, men man måste förbereda sig på att de måste förnyas. Förnyandet kan genomföras i samband med förbättringen av Strandvägen.

Vid bowlinghallen växer en ståtlig poppel (*Populus sp.*). Bredvid den har en skogslönn planterats. Vi anser att ett val av vilketdera träd ska bevaras borde göras, eftersom båda träden inte ryms att växa på samma ställe. Vi föreslår att poppeln avlägsnas i samband med den grundläggande förbättringen av Strandvägen.

Vi föreslår att mindre träd vars underhåll inte kräver en personlyft planteras istället för silverpilarna som avlägsnades i närheten av Kyrkobron. Det finns inte plats att ställa personlyften på plats utan att Strandvägens trafik stängs av eller görs enkelriktad. Eftersom det är svårt att underhålla väg- och strandremsan, vore det bra att terrassera remsan och på så vis göra den till ett trivsamt och ståttigt vistelseområde. Olika slags blommande träd kan planteras i grupper och rad på terrasserna och under dem kan buskar planteras. Trappor och bänkar erbjuder sittplatser. Närmare planering av området och dess byggande genomförs i samband med den grundläggande förbättringen av Strandvägen.

Grunder för val av nya träd

I valet av de nya träderna följs den så kallade Santamours modell. Modellens syfte är att öka stadens resiliens genom ökad mångfald och genom att minska trycket från skadedjur på enskilda trädarter eller -sorter. Ifall man endast planterar en sort av en viss trädart i en stad, finns risken att en enskild växtskadegörare eller klimatförändringen kan förstöra hela beståndet. US National Arboretums avlidne genforskare Frank Santamour föreslog att man på ett område planterar högst 10 % av samma sorts träd, 20 % av samma släktes träd och 30 % av samma familjs träd. Detta medför sina egna utmaningar, eftersom Finlands klimat inte tillåter användningen av en särskilt stor mängd familjer och sällsyntare träds tillgänglighet är ofta dålig.

Till exempel (skogs)tallen (*Pinus sylvestris*) är en art som hör till tallarnas *Pinus*-släkte. Till samma släkte hör bl.a. bergtallen (*P. mugo*) och cembratallen (*P. cembra*). Alla tallar hör till tallväxternas *Pinaceae*-familj dit även bl.a. granarna (*Picea*), ädelgranarna (*Abies*), lärkträden (*Larix*) och hemlockarna (*Tsuga*) hör.

Santamours modell ger oss en riktlinje som till exempel pekar på att parklindar, den dominerande trädarten i Pargas grönområden, inte mera borde planteras på nya ställen. I de existerande alléerna ersätts dock träden som avlägsnas med träd av samma art. Överlag strävas det framöver till att utöka antalet trädfamiljer, -slakten och -sorter i parkerna och på de allmänna områdena.

Principen om kontinuerligt skogsbruk tillämpas varierande på parkområdena så att trädens plantor planteras invid de existerande träden. På detta sätt får man trädbestånd i olika åldrar. De äldsta träden kan vid behov avlägsnas utan att skapa stora mellanrum.

Trädraden

Vi föreslår att silverpilarna ersätts med en rad bokar (*Fagus sylvatica*, 19 stycken) från Kyrkobron till björkdungen vid Parkbron. Vi har i flera års tid prövat hur bokar klarar sig i både Centralparken och Runebergsparken. De har verkat klara sig bra utan vinterskador. Bokar har inte ännu använts i denna mängd i finländska parker, men de har konstaterats klara sig bra till exempel i Åbo. I Rilax herrgårdspark i Bromarv växer Finlands enda bokskog som förökar sig självständigt. Bokars förväntade livstid i en bebyggd miljö är 150–200 år. Vi strävar till att ingå ett odlingsavtal med en inhemsk plantskola. Om detta inte lyckas upphandlas plantorna från Sverige. Svenska E-märkta träd är mycket uthålliga. Under träden planteras marktäckande perenner och blomsterlökar som blommar på våren så att trädens stammar skyddas från stötar och så att insekter får livsmiljöer. Blomsterlöckarna tillåts med tiden spridas över den omgivande gräsmattan.

Andra träd

Det finns mycket att välja på bland de blommande träd som stadsborna önskade sig. Med dem kan mångfalden lätt utökas. Stadsbildens enhetlighet kan ökas genom att plantera prydnadsaplar och prydnadskörbärsträd såväl i rader som i små grupper längs med Kyrksundet från småbåts- och gästhamnen ända fram till Marjatta-stranden. Blomningstiden kan förlängas genom att välja träd från andra slakten också. Vi räknar upp goda exempel på olika blommande träd i slutet på denna beskrivning.

I denna plan fann vi platser för andra lövträdsläkten också till exempel i parkområdet vid Kyrkgropen och vid Runebergsgatans pumpstation. De på hösten sockrigt doftande katsurorna (*Cercidiphyllum japonicum*) och avebokarna (*Carpinus betulus*) som blir storväxta och har knöliga stammar är tills vidare knappt använda träd i Finland.

Det strävas också till att i fortsättningen utöka stadens barrträdsortiment. Till exempel hemlockar (*Tsuga*), douglasgranar (*Pseudotsuga*) och lärkträd (*Larix*) saknas för tillfället helt och hållet från Pargas grönområden. Det hittades nu en plats för en del av dessa på Kyrkgropsområdet. Tall- (*Pinus*) och ädelgranssortimentet (*Abies*) kunde det också lätt utökas i framtiden.

Kyrkgropens strand

I samband med planen för Kyrkgropens strandremsa planerades också förbättringar av de närliggande grönområdena. Hortensiaparken vid namn "Mattvätt" som anläggs på platsen ändrade dock något på dessa planer. En stor del av planen kan ändå utnyttjas, bl.a. körsbärsträdens planteringsställen och sorter. Utöver dessa föreslår vi en rad prydnadsaplar på Kyrkgropens södra strand. Under dem kan vi plantera perennerna som finns i planen. De blommande träden länkar fastare samman området kring Marjatta-stranden och Kyrkgropen. Planteringsområdet minskar eventuellt också de vitkindade gässens trivsel på området (skär av det gräsbevuxna området från vattnet). Ett i framtiden mera barrträdsdominerat område reserveras på Kyrkgropens parkområde. Hemlockar och andra barrträd planteras i små grupper bland de existerande lövträden. På så sätt kan dessa, främst björkar, i framtiden glesas ut och avlägsnas då de kommer till slutet av sin livscykel.

Stadshuset

Då lönnarna vid stadshuset på Strandvägen förnyas föreslår vi skogslönnens pelarsort "Columnare" används. Den rekommenderas för smala gatuutrymmen, bl.a. eftersom den är mindre till storleken och har en smal topp (4–5 m).

Området söder om Hesburger

På gräsmattan söder om Hesburger vore det möjligt att plantera ett enskilt träd som skulle få speciellt mycket uppmärksamhet. Det skulle speciellt synas från Kyrkobrons riktning och i dess bakgrund står lönnar med röda löv på Hesburgers andra sida. Vi föreslår att en turbokastanj (*Aesculus x hemiacantha*) planteras på detta ställe på grund av dess fina blomning och stora löv samt goda motstånd mot sjukdomar.

Runebergsparken

Prydnadskörsbärsträd planteras i Runebergsparken för att framhäva parkens olika "rum". Runebergsparkens fullständiga planteringsplan uppdateras.

Området utmed Strandvägen mittemot Runebergsparken

Då de existerande parklindarna avlägsnas planteras mindre träd, eftersom området har begränsat utrymme för rötter. Vi föreslår att en rad prydnadsaplar planteras på platsen och att dess buskar förnyas. En egen planteringsplan för området utarbetas.

Torgets omgivning

På Kalkvägens sida av Torgbrons remsa planteras prydnadskörbärsträd i rad. På grönområdet mellan dessa och Kalkvägen planteras två skogsekar. Det finns utrymme för en pelarlönn att växa vid kanten av Strandvägen vid torget.

I samband med förbättringen av planteringsområdet längs med Strandvägen (mellan Spångbron och torget) planteras prydnadskörbärsträd bland de andra växterna på området.

En egen planteringsplan för växtligheten på området mellan FBK:s hus, Köpmansgatan och Strandvägen utarbetas i det skedet då områdets utvecklingsplaner klarnat. Några stora och flera mindre träd kommer att rymmas på området.

Mittemot torget på sundets andra strand planteras prydnadsaplar i en kort rad. Istället för den avlägsnade silverpilen vid Runebergsgatans pumpstation planteras fem avebokar i en grupp som ger utsikten en fästpunkt också från Runebergsgatans riktning.

Området väster om Torgbron

På hotellets sida planteras ett par skogsekar (*Quercus robur*) för att förlänga den existerande alléns början.

Området bakom hotellet

Rönnraden bör avlägsnas på grund av dess dåliga skick. Träden har skadats av både vind (växt snett) och en hel del stötar. Då townhouse-bostadsområdet i framtiden färdigställs på hotellets nuvarande plats kan en rad prydnadsaplar i stil med Marjattastranden planteras på korridorens västra sida. Tallarna på området kan bevaras som nuvarande trädbestånd.

Småbåtshamnen

Körbärsträd i små grupper planteras längs med Kyrksundet.

Budget

2021	Avlägsnandet av pilar ca 240 €/träd – 11 st. 2 640 € (Eventuell plantering av blommande träd vid Kyrkgropen, 16 st. 3 000 €)	
2022	Plantering av turbokastanj	600 €
2024	Plantering av nya träd 19 st. bokar, á ca 300 €	5 700 €
	Perenner och blomsterlökar	600 €
	Planteringskostnader 250 €/träd	4 750 €
2024	Skötsel under tiden för rotfäste 775 €/träd/3 år (varav bevattning tar upp största delen)	4 910 €/19 träd
2025		4 910 €/19 träd
2026		4 910 €/19 träd

Efter detta kostar ungdomstidens underhålls- och uppbyggnadsbeskrningar ca 6 €/träd/år.

Tidsplan

11 st. silverpilar avlägsnas under tiden mellan hösten 2020 och vintern 2021 för att garantera säkerheten. De kvarblivande pilarna underhållsbeskras på vintern 2020–2021.

De nya bokarna planteras år 2024 efter ett tre års odlingsavtal eller ett direkt köp.

På Kyrkgropens strand planteras blommande träd samtidigt som resten av strandremsan anläggs. Kanske redan 2021 om vi får pengar i budgeten.

Träden vid Strandvägen planteras i samband med vägens grundläggande förbättring.

Träden i torgets omgivning planteras i samband med torgområdets ändringsarbeten.

Årligen strävas det till att plantera några träd enligt planen ett område i taget.

Exempel på bra blommande träd

Prydnadsapel (*Malus*) – blomningstid: slutet av maj

"Aamurusko" – medelstort träd, relativt bred topp, delvis fyllda ljusröda blommor, vackert, små frukter

"Hopa" – växer till en början rakt, breddar ut sig senare, ljusröda blommor, små frukter

"Cowichan" – stort träd, blommar tidigt, ljusröda blommor, relativt stora (3–4 cm) frukter

"Kuohu" – vacker habitus, duger som gatuträd, vita blommor

"Linnanmäki" – relativt litet runt träd, sen och riklig blomning, starkt ljusröda blommor, små frukter, i grupper

"Profusion" – relativt smalt, relativt rakt, magentafärgade blommor som inte bleknar, senare blomning, små frukter

"Rixi" – normalt träd, starkt, ljusröda blommor

Körsbärsträd (*Prunus*) – blomningstid: början av maj

"Accolade" – prydnadskörsbärsträd, höjd & bredd ca 5–6 meter, halvfyllda hängande ljusröda blommor, orangeaktig höstfärg

Avium "Plena" – sötkörsbärsträd, 6 gånger 6 meter, fyllda vita blommor, bra höstfärg

"Hally Jolivette" – vårkörsbärsträd, 5 gånger 5 meter, lätt fyllda vita och i mitten lätt ljusröda blommor, lång blomningstid, ömtåligare

"Rhexii" – surkörsbärsträd, höjd & bredd 5 meter, fyllda vita blommor

Sargentii – bergskörsbärsträd, höjd & bredd ca 5–6 meter, ljusröda blommor, röd höstfärg, Mattilan taimisto (Naturresursinstitutet, Laukaa) har ett bra bestånd

"Spire" – prydnadskörsbärsträd, ljusröda blommor, växer rakt

x *yedoensis* – tokyokörsbärsträd, värt att prova, nästan vita blommor

Hästkastanjer (*Aesculus*) – blomningstid: början av juni

x *carnea* "Briotii" – röd hästkastanj, (ljus)röda blommor, höjd 12–15 meter, bredd 10 meter

x *hemiacantha* – turbokastanj, snabbväxt, stora löv, lång blomningstid, blommorna annars som på en hästkastanj, håller bättre för bladbränna, höjd 18–20 meter, bredd 12–15 meter

Hippocastanum "Baumannii" – hästkastanj med fyllda blommor, ger inte kastanjer, höjd 12–15 meter, bredd 8–10 meter

Magnolier (*Magnolia*) – blomningstid: början av maj

Kobus – japansk magnolia, ca 5 meter, vita blommor

"Leonard Messel" – hybridmagnolia, ca 3 meter, i grupper, ljusröda blommor

Hagtorn (*Crataegus*) – blomningstid: mitten till slutet av juni

"Toba" – pärlhagtorn, höjd 4–5 meter, vita fyllda blommor

"Paul's Scarlet" – rosenhagtorn, höjd 5–7 meter, röda fyllda blommor

Rönnar (*Sorbus*) – blomningstid: början av juni

Commixta – japansk rönn, 5–8 gånger 5 meter

"Dodong" – prydnadsrönn, höjd 7–8 meter

Fläder (*Sambucus*) – blomningstid: slutet av juni till början av juli

Nigra – fläder, höjd 4–5 meter, nyttoväxt, vita blommor

Syrener (*Syringa*) – blomningstid (för denna art): början av juli

Reticulata – ligustersyren, höjd 4–7 meter, gräddvita blommor

Reticulata 'Ivory Silk' – höjd 6–8 meter, bredd 2 meter